

Hijab and Chastity and their Role in Psychological Security

Amin Hasanvand (PhD) ^{1*}

1. Social Determinants of Health Research Center, School of Medicine, Lorestan University of Medical Sciences, Khorramabad, Iran.

ABSTRACT

Article Type: Review Paper	Background and aim: According to Islamic standards, hijab and chastity are one of the most important religious pillars, which have been mentioned several times in the Holy Qur'an and have also been mentioned many times in the Hadith of the Innocents. The study of historical sources has shown that the issue of hijab is not new and that women have chosen a veil for themselves in the past. The hijab is not chosen for restriction, but for the spiritual-psychological and social security of man. The aim of this study was to investigate the role of hijab and chastity in the spiritual security of men and women. Materials and methods: In the present review study, 24 articles from electronic databases or search engines such as PubMed, Google Scholar, and SID were reviewed. Findings: The results of the current study indicated that wearing the hijab creates a sense of security around them while dealing with refinement and self-cultivation, and on the other hand, paves the way for more presence in the community by increasing social security. Keeping hijab for both men and women develops the personality, makes the individual valuable, and creates spiritual-psychological security, perfectionism, and ultimately the strength of the family. Conclusion: Considering the effect of hijab on interpersonal relations, it is obligatory for men and women to observe and maintain hijab and chastity to increase the level of spiritual-psychological security, social security, and strengthening of family foundations. Keywords: Hijab, Chastity, Psychological Security
Received: 24 July 2023 Revised: 17 Sept. 2023 Accepted: 20 Sept. 2023 Published Online: 1 Oct. 2023	

Cite this article: Hasanvand A. Hijab and Chastity and their Role in Psychological Security. Islam and Health Journal. 2023; 8(1): 13-19.

© The Author(s).

Publisher: Babol University of Medical Sciences

*Corresponding Author: Amin Hasanvand

Address: Department of Physiology and Pharmacology, School of Medicine, Lorestan University of Medical Sciences, Khorramabad, Iran.

E-mail: dr.hasanvand@yahoo.com

حجاب و عفاف و نقش آنها در امنیت روانی

امین حسنونند (PhD)^{*۱}

۱. مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی لرستان، خرم آباد، ایران.

چکیده

نوع مقاله: سابقه و هدف: بر اساس معیارهای اسلامی، حجاب و عفاف یکی از مهم‌ترین ارکان دینی بوده که چندین بار در قرآن کریم و همچنین در احادیث معصومین به آن اشاره شده است. بررسی منابع تاریخی نشان داده که مسئله حجاب، مسئله جدیدی نبوده و در گذشته‌های دور هم زنان پوششی را برای خود انتخاب می‌کردند. حجاب نه برای محدودیت، بلکه برای امنیت روحی-روانی و اجتماعی انسان انتخاب شده است. هدف از این مقاله، بررسی نقش حجاب و عفاف در دادن امنیت روانی برای مردان و زنان می‌باشد. مقاله مروری	دریافت: ۱۴۰۲/۵/۲ ویرایش: ۱۴۰۲/۶/۲۶ پذیرش: ۱۴۰۲/۶/۲۹ انتشار: ۱۴۰۲/۷/۹
مواد و روش‌ها: در مطالعه مروری حاضر، ۲۴ مقاله از پایگاه‌های الکترونیکی و یا موتور جستجوگر از جمله PubMed، Google Scholar و SID مورد بررسی قرار گرفته است. یافته‌ها: نتایج بررسی نشان داد که در افرادی که حجاب خود را رعایت کرده، ضمن پرداختن به تهذیب و تزکیه نفس، باعث حس امنیت در اطراف خود شده و از طرفی دیگر، با بالا بردن امنیت اجتماعی مسیر را برای حضور هرچه بیشتر در اجتماع فراهم می‌کنند. حفظ حجاب هم برای مرد و هم برای زن، ضمن رشد شخصیت و ارزشمند نمودن فرد، موجب ایجاد امنیت روحی-روانی، کمال‌گرایی و در نهایت استحکام بنیان خانواده می‌شود. نتیجه‌گیری: با توجه به اثرگذاری حجاب در روابط انسان‌ها، بر مرد و زن واجب است که ضمن رعایت و حفظ حجاب و عفاف، باعث افزایش سطح امنیت روحی-روانی و نهایتاً امنیت اجتماعی و تحکیم بنیان خانواده‌ها شوند. واژگان کلیدی: حجاب، عفاف، امنیت روانی	کلیدواژه‌ها: حجاب و عفاف، امنیت روانی، نقش آنها در امنیت روانی، نشریه اسلام و سلامت، ۱۴۰۲؛ (۱)۸: ۱۹-۱۳.

© The Author(s)

Publisher: Babol University of Medical Sciences

* مسئول مقاله: امین حسنونند

رایانامه: dr.hasanvand@yahoo.com

آدرس: خرم آباد، دانشگاه علوم پزشکی لرستان، دانشکده پزشکی، گروه فیزیولوژی و فارماکولوژی.

مقدمه

یکی از هدیه‌های خداوند متعال که به انسان عطاء نموده‌اند، حجاب می‌باشد که در پرتو آن، انسان بتواند به سعادت دنیوی و اخروی برسد. رعایت حجاب (چه برای مردان و چه برای زنان) نقش مهمی را می‌تواند در استحکام بخشیدن به زندگی و کانون خانواده‌ها ایفا کند (۱). نکته مهمی که بایستی به آن اشاره کرد، این است که حیا و عفاف الزاما برای خانم‌ها نمی‌باشد و برای مردان هم لازم و اجباری می‌باشد و با رعایت حجاب و عفاف توسط هر دو جنس (مرد و زن) می‌توان به کاهش آسیب‌های اجتماعی امیدوار بود (۲). از آنجا که پروردگار عالمیان، جاذبه‌ها و توانمندی‌هایی خاص در وجود زن نهاده است، مقوله حیا و عفاف در بانوان ضرورت بیشتری را مطالبه می‌نماید.

زمانی که انسان بتواند از خود محافظت نماید، امنیت و آرامش را به خود هدیه می‌دهد. داشتن حجاب و عفاف یکی از مهم‌ترین عوامل محافظ و ایجادکننده آرامش، ارزش و احترام زنان، تحکیم زندگی خانوادگی و در نهایت القاء‌کننده سلامت روان و ایجادکننده امنیت، بخصوص امنیت اجتماعی در فرد می‌باشد (۳). داشتن حجاب و پوشش اسلامی، ضمن تحکیم نظام خانواده، از یک سوء باعث حفاظت ظاهری و باطنی و از سویی دیگر، موجب مصنوعیت روانی و اخلاقی و حفظ آرامش روانی جامعه می‌شود (۴). هدف از این مطالعه بررسی نقش حجاب و عفاف در ایجاد امنیت روحی و روانی از دیدگاه قرآن کریم، احادیث و بزرگان حوزه علم و دین می‌باشد.

مواد و روش‌ها

در مطالعه مروری حاضر از پایگاه‌های الکترونیکی و یا موتور جستجوگر از جمله PubMed، SID و Google Scholar کلیدواژه‌های اعتقادات دینی، اعتقادات مذهبی، سلامت روحی، سلامت جسمی و اخلاق مورد بررسی قرار گرفته و بعد از بررسی‌ها و مطالعه مقالات مختلف، نهایتا تعداد ۲۴ مقاله جهت استفاده در این مطالعه مروری مورد استفاده قرار گرفت.

یافته‌ها

حجاب:

واژه مقدس حجاب، در کتاب آسمانی مسلمانان، قرآن کریم، هفت مرتبه ذکر شده است، که در این هفت مورد، به معنی پرده و حائل از آن یاد شده است. به عنوان مثال، خداوند بزرگ در سوره احزاب آیه شریفه ۵۳، بیان می‌فرماید: "هنگامی که چیزی [از وسائل مورد نیاز را] از زنان پیامبر خواستید از پشت پرده از آنان بخواهید که این کار شما برای دل‌های شما و دل‌های آنها پاک‌تر است" (۵).

ابعاد مهم حجاب، به معنای پوشش مناسب و اسلامی، شامل بُعد ایجابی و بُعد سلبی می‌باشد. در بُعد اول، یعنی بُعد ایجابی، وجود پوششی بر بدن مدنظر می‌باشد و در بُعد دوم، یعنی بُعد سلبی، خودنمایی کردن برای نامحرم را حرام می‌دانند و لازمه حجاب اسلامی، تحقق هر دو بُعد ایجابی و سلبی می‌باشد و چنانچه یکی از آنها انجام نشود، می‌توان گفت که حجاب اسلامی رعایت نشده است.

داشتن حجاب اسلامی برای بانوان، موجب ارسال پیام عفت و خداترسی برای سایرین می‌شود و مردان جامعه ضمن ستایش نجابت و پاکدامنی او، از ورود به حریم شخص امتناع کرده و او را از تیررس نگاه‌های زهرآلود و یا سخنان آزاردهنده خود دور می‌کنند (۶). از سویی دیگر، بایستی به این نکته توجه کرد که حجاب صرفا به معنای پوشش نبوده و می‌تواند ابعاد دیگری از جمله ارتباطات غیرکلامی مثل نگاه کردن، مدیریت اعضای بدن و ... را شامل شود (۷). بایستی متذکر شد که اگر مرد هم حجاب خود را حفظ کند (عدم نگاه به نامحرم توسط مردان)، نگاه‌های زهرآلود و یا سخنان آزاردهنده را به هیچ عنوان انجام نخواهد داد و یا حتی به فکر او نخواهد رسید و از این طریق موجب افزایش امنیت روحی و روانی دیگران خواهد شد. همچنین که خداوند سبحان، خطاب به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «به مردان مؤمن بگو تا چشمان خود را از نگاه ناروا بپوشانند و فروج و اندامشان را محفوظ دارند، که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان، بهتر است» (۸).

حضرت امام رضا (ع) می‌فرماید: "نگاه به موهایی زنان باحجاب ازدواج کرده و بانوان دیگر، از آن جهت حرام شده است که نگاه، مردان را بر می‌انگیزد و آنان را به فساد فرا می‌خواند در آنچه که ورود در آن نه حلال است و نه شایسته" (۹).

استاد اخلاق و معرفت، شهید دکتر مرتضی مطهری (ره) می‌فرماید: "حریم نگاه‌داشتن زن در میان خود و مرد، یکی از وسایل مرموزی بوده است که زن برای حفظ مقام و موقع خود در برابر مرد از آن استفاده کرده است. اسلام، زن را تشویق کرده است که از این وسیله استفاده کند. اسلام به‌ویژه تاکید کرده است

که زن هر اندازه متین‌تر، باوقارتر و عقیف‌تر حرکت کند و خود را در معرض نمایش برای مرد نگذارد، بر احترامش افزوده می‌شود. همچنین قرآن کریم پس از آنکه توصیه می‌کند زنان خود را بپوشانند، می‌فرماید: «ذَلِكَ أَتَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ»، یعنی این کار برای اینکه به عفاف شناخته شوند و معلوم شود خود را در اختیار مردان قرار نمی‌دهند، بهتر است و در نتیجه دورباش و حشمت آنها، مانع مزاحمت افراد سبک‌سر می‌گردد (۱۰).

عفاف:

در لغت‌نامه استاد دهخدا کلمه "عفاف" به این صورت معنا یافته است: "عفاف: پارسایی و پرهیزگاری، نهفتگی، پاکدامنی، خویش‌داری" (۱۱). از سویی دیگر می‌توان از آن به عنوان وسیله‌ای برای پیشگیری از فزون‌خواهی شهوت یاد کرد. در کتاب قرآن کریم، سوره مبارکه نور و در آیه شریفه ۳۰، خداوند می‌فرماید: «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ بَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَ يَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ»؛ به مؤمنان بگو چشم‌های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف خود را حفظ کنند، این برای آنان پاکیزه‌تر است، خداوند از آن چه انجام می‌دهید آگاه است (۸). در قرآن کریم از نتایج عفت و پاکدامنی با تعبیری همچون "أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ" یاد شده است و به شخصی اطلاق می‌شود که خودنگهدار و با مناعت باشد (۱۲).

انسان مومن بایستی در گفتار، اندیشه، نگاه و ... عفاف را که از نشانه‌های کرامت انسان است، سرلوحه خود قرار دهد تا از کارهای غیرحلال پرهیز نماید (۴). امیرالمومنین حضرت علی (ع) می‌فرماید: "بپرهیز از به زبان آوردن سخنان زشت، زیرا که فرومایگان را گرد تو جمع می‌کند و گرانمایگان را از تو می‌راند" (۱۳). از سوئی دیگر، حضرت مجدداً می‌فرماید: "هر که عاقل باشد، عقیف می‌شود" (۱۴)، که اشاره به عفت در اندیشه را دارند. کنترل فکر، اندیشه و ذهن، سخت‌ترین گونه عفاف می‌باشد، زیرا اگر فردی آن را انجام دهد، در سایر کارها عفاف را رعایت می‌کند. در نقطه مقابل، چنانچه فردی عفاف در اندیشه و ذهن را رعایت نکند، افکار او از کنترل خارج شده و به سمت اندیشه‌های گناه‌آلود می‌رود.

از سویی دیگر، عفاف در نگاه، که به معنای کنترل نگاه می‌باشد، از موثرترین شاخه‌های عفاف می‌باشد که می‌تواند بر فکر و روح انسان تاثیر گذارد. اگر نگاه، نگاهی گناه‌آلود باشد، می‌تواند همچون سمی زهرآگین در تمام وجود انسان پخش شود و او را به سوی گناه هدایت کند. حضرت امام صادق (ع) می‌فرماید: "النَّظَرَةُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ مَسْمُومٌ، مَنْ تَرَكَهَا لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لَا لغيرِهِ أَعْقَبَهُ اللَّهُ إِيْمَانًا يَجِدُ طَعْمَهُ" نگاه کردن (به محرّمات الهی) تیری است مسموم از تیرهای شیطان، هر که آن را فقط به‌خاطر خدا ترک کند، خداوند ایمانی به دنبال آن، به او عنایت می‌کند که طعم آن را می‌چشد (۱۵).

ارتباط حجاب و عفاف با امنیت روانی

بررسی‌های مختلف نشان داده که اسلام به روح و روان انسان‌ها توجه ویژه‌ای نشان داده است (۱۶ و ۱۷). مطالعات مختلف بیانگر این نکته بوده که برای رسیدن به آرامش، کاهش اختلالات روحی و روانی، می‌توان از آموزه‌های دینی، اعتقاد و اعتماد به خداوند بهره جست (۱۸ و ۱۹). خداوند کریم در نظام تکوینی و تشریعی، از سرمایه حجاب و عفاف استفاده کرده‌اند تا از آسیب‌های جسمی و روحی به افراد مختلف جلوگیری نماید. حجاب در باطن خود دارای حس مصونیت بوده، که این مصونیت، موجب افزایش امنیت روانی و آرامش خاطر در فرد می‌شود (۲۰ و ۲۱). در سوره مبارکه احزاب، آیه شریفه ۵۹، خداوند بلندمرتبه می‌فرماید: "يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّلرَّؤَاجِكِ وَبَنَاتِكِ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا" (ای پیغمبر (گرامی) با زنان و دختران خود و زنان مؤمنان بگو که خویشان را به چادر فرو پوشند، که این کار برای اینکه آنها (به عفت و حریت) شناخته شوند تا از تعرض و جسارت (هوسرانان) آزار نکشند، بسیار نزدیک‌تر است و خدا (در حق خلق) بسیار آمرزنده و مهربان است) (۲۲).

با داشتن حجاب و عفاف، افراد بیماردل، جرات تعرض و ایجاد مزاحمت را نداشته، که این خود نیز می‌تواند باعث افزایش امنیت روانی و اجتماعی در فرد شود. هم چنان که در قرآن کریم، در سوره مبارکه احزاب و آیه شریفه ۳۲، بیان می‌نماید: "فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ"، که ضمن ممانعت از داشتن لحن هوس‌انگیز در گفتار زنان، فلسفه و وجود آن را، وجود افراد بیماردل و شهوت‌پرست ذکر کرده است که مبدا این افراد طمع کرده و موجب برهم‌زدن امنیت روانی زنان شوند (۲۳).

شهید مطهری (ره) معتقد بودند که گاهی حرکات و سکنات انسان، زبان‌دار است و گاه وضع لباس، راه رفتن و سخن گفتن زن معنادار است و با زبان بی‌زبانی می‌گوید: "دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن" و گاه با زبان بی‌زبانی می‌گوید: "دست تعرض، از این حریم، کوتاه است" (۲۴). امروزه با توجه به جنگ فرهنگی دشمنان قسم خورده انقلاب اسلامی، بایستی اشاره کنیم که یکی از مهم‌ترین و بنیادی‌ترین عامل امنیت روانی و اجتماعی در ایران اسلامی، حفظ و گسترش مسئله عفاف و حجاب می‌باشد. با رعایت مسئله عفاف و حجاب از طرف مردان و زنان می‌توان از فساد اجتماعی، سقوط شخصیت افراد، تزلزل بنیان خانواده، گسترش فساد و فحشا، سوء قصد و تجاوز به عنف، رونق گرفتن چشم‌چرانی و هوس‌بازی و ... جلوگیری کرد.

نتیجه گیری

بدون تردید، داشتن حجاب و عفاف می تواند به صورت مستقیم، تاثیرات زیادی بر روح و روان انسان داشته باشد و با عدم رعایت مقوله حجاب و عفاف، با دستان خود، کلید ورود به حریم شخصی و از بین بردن آرامش روحی و روانی خود را به دست افراد بیمار دل قرار می دهیم. ذکر این نکته لازم می باشد که حجاب هیچ گونه تعارضی با روابط اجتماعی سالم، حضور در اجتماع، حضور در ادارات دولتی و یا بخش خصوصی نداشته، بلکه می تواند موجب ارتقاء و پیشرفت فرد در عرصه های مختلف اجتماعی شود. به طور خلاصه می توان گفت، حجاب و عفاف از ارزش های جامعه اسلامی بوده که می توان با استفاده از این ارزش دینی، ضمن رشد شخصیت و ارزشمند نمودن فرد، موجب ایجاد امنیت روحی-روانی، کمال گرایی و در نهایت استحکام بنیان خانواده در اجتماع شد.

ملاحظات اخلاقی: در این مقاله از اصول اخلاق در پژوهش پیروی شده است. پژوهش به صورت مروری بوده و در نگارش مطالب بدون جانب داری و از منابع معتبر استفاده گردیده است.

تضاد منافع: نویسنده اعلام می نماید که تضاد منافی در این پژوهش وجود ندارد.

تقدیر و تشکر

از دانشگاه علوم پزشکی لرستان به جهت فراهم سازی امکان دستیابی به منابع الکترونیک و بانک های اطلاعاتی گوناگون تشکر و قدردانی می شود.

References

1. Shajarian M. Philosophies of Hijab and Gender Justice. *Journal of Islam and Social Studies*. 2022; 10(1): 121-49. [In Persian]
2. Abdul Rahmani R, Sohrabi HA. Pathology of inter-organizational communication of those in charge of hijab and chastity (Police, Supreme Council of the Cultural Revolution and the Ministry of Culture and Islamic Guidance). *Women's Strategic Studies*. 2021; 23(90): 65-95. [In Persian]
3. Kiani Q, Rasouli N, Jafari S. Structural Equation Modeling: The Effect of Mental Health on Attitude toward Hijab with Mediating Psychological Capital, Adaptability and Family Confidence among Undergraduate Students. *Preventive Counseling*. 2021; 2(1): 41-57.
4. Imani M, Rahman Setayesh MK. The Obligation of Hijab, an Individual Rule with Social Effects. *The Islamic Journal of Women and The Family*. 2020; 8(2): 157-77. [In Persian]
5. Holy Quran; Surah Al-Ahzab, Verse 53.
6. Salarifar M. The Psychological Foundations of Hijab and Chastity with an Emphasis on Islamic Texts. *Journal of Studies in Islam and Psychology*. 2018; 11(21): 77-106. [In Persian]
7. Shokri C, Hashemi SZ. A Social Approach to Young Womens Experience of Sexual Harassment (verbal -behavior). *Strategic Studies on Youth and Sports*. 2014; 13(24): 141-66. [In Persian]
8. Holy Quran; Surah An-Nur, Verse 30.
9. Majlesi MB. Bihar Al-Anwar. Beirut: Dar-Al-Ehya. Vol 104, p. 34. [Arabic]
10. Motahhari M. The issue of hijab. Tehran: Sadra Publication; 1999. Vol 1, p. 95. [In Persian]
11. Dehkhoda AA. Dictionary of Dehkhoda. Tehran: University of Tehran. 2006. Vol 10, p. 14081. [In Persian]
12. Holy Quran; Surah Al-Ahzab, Verse 33.
13. Abdul Wahid bin Muhammad Amadi. Gharal al-Hakm and Darr al-Kalam. Qom: Dar Al-Ketab; 2005. 2722. [In Persian]
14. Mohammadi Reyshahri M. Mizan Al-Hikma. Qom: Darolhadis; 2004. Vol 6, p. 362. [In Persian]
15. Ibn Babouyeh M A. Man la Yahzarah Al-Faqih. Qom: Dar Al- kotob Eslamiyeh Vol 4, p. 18. [Arabic]
16. Pourghane P, Sharif Azar E, Zaer Sabet F, Khorsandi M. Survey the effect of religious beliefs in stress reduction in students of Langroud Faculty of Medical Sciences. *Journal of Holistic Nursing and Midwifery*. 2010; 20(1): 10-5. [In Persian]
17. Marzband R, Zakavi AA, Hosseini Karnami H. The influence of trust in God on mental health with an emphasis on Quranic teachings. *Journal of Religion and Health*. 2015; 3(1): 73-82. [In Persian]
18. Kazemi M, Bahrami B. The Role of Spiritual Belief and Islamic Practice in Improvement of Mental Health and Prevention of Mental Disorders. *J Adv Med Biomed Res*. 2014; 22(90): 62-74. [In Persian]
19. Vali L, Ghorbani Nia R, Shaabani Y, Jahani Y. Survey of Association between Religious Beliefs and Anxiety of Students. *Education Strategies in Medical Sciences*. 2020; 13(2): 70-80. [In Persian]

20. Entesar Foumani G, Kavandi S, Kamali N, Entesar Foumani M, Entesar Foumani F. Comparison of social immunity and mental health in women with poorly-veiled and well-veiled (hijab). *Women and Family Studies*. 2014; 7(26): 7-22. [In Persian]
21. Aghapour R, Rabi Nataj AA, Mousavi SM. Identifying and Analyzing the Effective Variables of Lifestyle in Women's Hijab and Cover Based on Quran and Hadiths. *The Islamic Journal of Women and Family*. 2021; 9(1): 59-76. [In Persian]
22. Holy Quran; Surah Al-Ahzab, Verse 59.
23. Holy Quran; Surah Al-Ahzab, Verse 32.
24. Motahhari M. The issue of hijab. Tehran: Sadra Publication; 1999. Vol 1, p. 163. [In Persian]